

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. rugsėjo 27 d.*

Sujungtose bylose T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ir T-61/02 OP

Dresdner Bank AG, įsteigtas Frankfurte prie Maino (Vokietija), atstovaujamas advokatų M. Hirsch ir W. Bosch,

Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, anksčiau – *Vereins- und Westbank AG*, įsteigtas Miunchene (Vokietija), iš pradžių atstovaujamas advokatų J. Schulte, M. Ewen ir A. Neus, o vėliau – advokatų W. Knapp, T. Müller-Ibold ir C. Feddersen,

Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, įsteigtas Miunchene, iš pradžių atstovaujamas advokatų W. Knapp, T. Müller-Ibold ir B. Bergmann, o vėliau – advokatų W. Knapp, T. Müller-Ibold ir C. Feddersen,

DVB Bank AG, anksčiau – *Deutsche Verkehrsbank AG*, įsteigtas Frankfurte prie Maino, atstovaujamas advokatų M. Klusmann ir F. Wiemer,

* Proceso kalba: vokiečių.

Commerzbank AG, įsteigtas Frankfurte prie Maino, atstovaujamas advokatų H. Satzky ir B. Maassen,

ieškovai,

prieš

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama T. Christoforou, A. Nijenhuis ir M. Schneider,

atsakovę,

dėl Komisijos prašymo panaikinti 2004 m. spalio 14 d. Pirmosios instancijos sprendimus, priimtus už akių, bylose *Dresdner Bank prieš Komisiją* (T-44/02, nepaskelbta Rinkinyje), *Vereins- und Westbank prieš Komisiją* (T-54/02, nepaskelbta Rinkinyje), *Bayerische Hypo- und Vereinsbank prieš Komisiją* (T-56/02, Rink. p. II-3495), *Deutsche Verkehrsbank prieš Komisiją* (T-60/02, nepaskelbta Rinkinyje) ir *Commerzbank prieš Komisiją* (T-61/02, nepaskelbta Rinkinyje),

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas H. Legal, teisėjai P. Lindh ir V. Vadapalas,

posėdžio sekretorė K. Andová, administratorė,

atsižvelgę į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. gegužės 31 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Bylos aplinkybės

- 1 Ši byla susijusi su 2001 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimu 2003/25/EB procedūroje, pradėtoje pagal (EB 81) straipsnį (byla COMP/E-1/37.919 (buvusi 37.391) – Bankų mokesčiai už euro zonos valiutų keitimą – Vokietija) (OL L 15, 2003, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas).
- 2 Kalbant apie užsienio valiutų keitimo paslaugas, reikia skirti negrynųjų pinigų keitimą bei monetų ir banknotų keitimą, t. y. „grynųjų pinigų keitimą“. Ši byla susijusi tik su pastarąja paslaugų rūšimi, kurią dar galima suskirstyti į dvi grupes: pirma, didmeninį grynųjų pinigų keitimą, kuris leidžia bankams keisti didelius banknotų kiekius (toliau – tarpbankinis grynųjų pinigų keitimas), ir, antra, pavienes grynųjų pinigų keitimo paslaugas privatiems asmenims, kai keičiami nedideli banknotų kiekiai.
- 3 Iki euro įvedimo Vokietijoje mokestis už grynųjų pinigų keitimo paslaugas paprastai nebuvo apskaičiuojamas atskirai: šių paslaugų kaina buvo įskaičiuota į kursus, pagal kuriuos kredito įstaigos ir valiutų keityklos pirkė ir pardavinėjo užsienio valiutą savo klientams. Pirkimo metu kursas buvo mažesnis, o pardavimo metu – didesnis už keitimo kursą rinkoje (ginčijamo sprendimo 38 konstatuojamoji dalis). Šis su rinkos keitimo kursu susijęs skirtumas toliau vadinamas „kurso svyravimu“.

- 4 1999 m. Komisija pradėjo tyrimą dėl maždaug 150 bankų, tarp jų ir ieškovų, įsteigtų septyniose valstybėse narėse, t. y. Belgijoje, Vokietijoje, Airijoje, Nyderlanduose, Austrijoje, Portugalijoje ir Suomijoje. Ji įtarė, kad bankai susitarė nustatyti mokesčių už tam tikrų euro zonoje dalyvaujančių valstybių grynujų pinigų keitimo paslaugas pereinamuoju laikotarpiu, prasidedančiu nuo 1999 m. sausio 1 d. įvedus vieningą valiutą – eurą, iki 2002 m. sausio 1 d., paleidus į apyvartą eurus (toliau – pereinamasis laikotarpis). Nors iš pradžių Komisija buvo suteikusi tyrimui bendrą bylos numerį, vėliau ji savo tyrimą tęsė pradėjusi atskiras procedūras dėl susitarimų konkrečiose valstybėse narėse.

- 5 1999 m. vasario 8 d. Komisija paprašė trijų Vokietijos bankų pateikti informaciją pagal 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204) 11 straipsnį, kuri iš esmės buvo susijusi su mokesčiais už grynujų pinigų keitimo paslaugas.

- 6 1999 m. vasario 16 ir 17 d. Komisija atliko patikrinimą pagrindinėse *Dresdner Bank ir Deutsche Bank* buveinėse Frankfurte prie Maino.

- 7 1999 m. spalio 19 d. Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 11 straipsniu, maždaug 240 euro zonos bankų išsiuntė klausimyną ir paprašė pateikti informaciją apie bankų nustatytus mokesčius už pinigų keitimą iki ir po euro įvedimo. Šis klausimynas buvo išsiųstas 42 Vokietijos bankams, tarp kurių buvo ir ginčijamo sprendimo adresatai (ginčijamo sprendimo 22–24 konstatuojamosios dalys).

- 8 1999 m. spalio 20 ir 21 d. Komisija atliko patikrinimą *GWK Bank* buveinėje Nyderlanduose (toliau – GWK; ginčijamo sprendimo 20 konstatuojamoji dalis).

9 2000 m. rugpjūčio 3 ir 10 d. laiškais Komisija išsiuntė pranešimą apie kaltinimus tokiems bankams:

- *Commerzbank*,
- *Deutsche Verkehrsbank (DVB)*,
- *Bayerische Hypo- und Vereinsbank (HVB)*,
- *Reisebank*,
- *Dresdner Bank*,
- *Vereins- und Westbank (VUW)*,
- *Bayerische Landesbank Girozentrale*,
- *SEB Bank (anksčiau – BfG)*,
- *Hamburgische Landesbank Girozentrale*,
- *Westdeutsche Landesbank Girozentrale (West LB)*,
- *Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale*,
- *GWK ir jos pagrindinei įmonei Fortis NV, Fortis Services Nederland NV bei Fortis Bank Nederland NV.*

- 10 2001 m. vasario 1 ir 2 d. patarėjas-auditorius išklaušė šio pranešimo apie kaltinimus adresatus.
- 11 2001 m. gruodžio 11 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą.
- 12 Remiantis ginčijamu sprendimu (2 konstatuojamoji dalis) bankai, dalyvavę 1997 m. spalio 15 d. Frankfurte prie Maino DVB patalpose vykusiame susitikime (toliau – 1997 m. spalio 15 d. susitikimas), susitarė pereinamuoju laikotarpiu už euro zonos banknotų pirkimą ir pardavimą imti maždaug 3 % komisinius mokesčius.
- 13 Šis susitikimas vyko GWK iniciatyva. Iš tikrųjų ginčijamame sprendime nurodoma, kad šis bankas per 1997 m. balandžio 29 d. vykusį susitikimą paragino *Reisebank* pradėti diskusijas su kitais Vokietijos bankais, iš esmės siekiant užsitikrinti, jog *Deutsche Bundesbank*, Vokietijos centrinis bankas, neteiktų nemokamų grynųjų pinigų keitimo paslaugų (ginčijamo sprendimo 60 ir 63–68 konstatuojamosios dalys).
- 14 Anot ginčijamo sprendimo (62 konstatuojamoji dalis), pažeidimus įrodo per tikrinimą GWK patalpose rastos susitikimų ir telefoninių pokalbių ataskaitos, ypač 1997 m. spalio 15 d. susitikimo ataskaitos, kurias parengė GWK darbuotojas (toliau – GWK ataskaita) ir *Commerzbank* darbuotojas (toliau – *Commerzbank* ataskaita).

- 15 Pirmiausia Komisija ginčijamame sprendime pažymi, jog dalyviai susitarė pranešti Vokietijos centriniam bankui (*Deutsche Bundesbank*), kad nuo 1999 m. sausio 1 d., jie ketina keisti euro zonos valiutą pagal nustatytus keitimo kursus ir apskaičiuoti mokesį už šias paslaugas aiškiai nustatytais komisiniais mokesčiais“ (ginčijamo sprendimo 88 konstatuojamoji dalis).
- 16 Toliau Komisija teigia (ginčijamo sprendimo 89 konstatuojamoji dalis), kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyviai, nesugebėję susitarti dėl vieningo komisinių mokesčių tarifo principo, „nusistatė bendrą tikslą pakeisti (kurso) svyravimą procentiniais komisiniais mokesčiais, kad galėtų susigrąžinti 90 % buvusių pajamų iš pinigų keitimo veiklos, o tai reiškė, jog turi būti nustatytas bendras maždaug 3 % komisinis mokeskis“. Taip pat Komisija, remdamasi *Commerzbank* ataskaita, konstatavo, kad „buvo pasiektas konsensusas taikyti nustatytą euro zonos valiutų keitimo kursą (t. y. nebetaikyti atskirų pirkimo ir pardavimo kursų) kartu su mokesčiais, apskaičiuojamais nustačius procentinį komisinį mokesį“ (ginčijamo sprendimo 95 konstatuojamoji dalis).
- 17 Galiausiai, Komisijos nuomone, iš GWK ir *Commerzbank* ataskaitų matyti, kad buvo sudarytas susitarimas, pagal kurį už grynųjų pinigų keitimo paslaugą turėjo būti renkami komisiniai mokesčiai, išreikšti procentais nuo keičiamos sumos. *Commerzbank* ataskaitoje nenurodytas šių komisinių mokesčių dydis, o GWK ataskaitoje kalbama apie maždaug 3 % komisinius mokesčius. Vis dėlto Komisija atsižvelgė į per 2001 m. vasario 1 ir 2 d. vykusią apklausą *Bayerische Landesbank Girozentrale* banko pateiktus paaiškinimus, kad jo atstovas per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą priminė, jog „kai kurių bankų kai kurie atstovai minėjo skaičius nuo 2 iki 4 %“, nors pats šio banko atstovas neprisiminė 3 % skaičiaus (ginčijamo sprendimo 96 konstatuojamoji dalis).
- 18 Remdamasi šiais argumentais, Komisija padarė išvadą, kad „1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavę bankai susitarė nuo 1999 m. sausio 1 d. įvesti bendrus maždaug

3 % dydžio komisinius mokesčius (siekdami susigrąžinti 90 % savo buvusių pajamų)“ ir kad šio susitarimo „tikslas ir poveikis – konkurencijos apribojimas Bendrijoje“ (ginčijamo sprendimo 120 ir 128 konstatuojamosios dalys). Šis susitarimas buvo sudarytas pereinamajam laikotarpiui (ginčijamo sprendimo 173 konstatuojamoji dalis).

- 19 Remiantis ginčijamo sprendimo 1 straipsniu *Commerzbank, Dresdner Bank, HVB, DVB ir VUW*, „dalyvaudami susitarime, kurio tikslas buvo pereinamuoju laikotarpiu nustatyti: a) mokesčio už dalyvaujančių valstybių bankų valiutų banknotų keitimą apskaičiavimo tvarka (t. y. procentais išreikštą komisinį mokestį) ir b) siektiną maždaug 3 % mokestį (siekiant susigrąžinti 90 % buvusių pajamų iš (kurso) svyravimo)“, pažeidė EB 81 straipsnį.
- 20 Manydama, kad tai yra rimtas maždaug ketverius metus trukęs pažeidimas, Komisija paskyrė tokias pinigines baudas (ginčijamo sprendimo 3 straipsnis):

Commerzbank	28 000 000 eurų
Dresdner Bank	28 000 000 eurų
HVB	28 000 000 eurų
DVB	14 000 000 eurų
VUW	2 800 000 eurų

Procesas

- 21 Nuo 2002 m. vasario 26 d. iki 2002 m. kovo 1 dienos Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateiktais atskirais pareiškimais *Dresdner Bank*, *VUW*, *HVB*, *DVB* ir *Commerzbank* dėl ginčijamo sprendimo pareiškė atskirus ieškinius (bylos T-44/02, T-54/02, T-56/02, T-60/02 ir T-61/02).

- 22 Po to, kai Komisijai buvo pranešta apie šiuos ieškinius, ji per nustatytą terminą nepateikė atsiliepimo į ieškinius. Nuo 2002 m. birželio 25 d. iki 2002 m. liepos 2 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateiktais laiškais ieškovai, remdamiesi Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 122 straipsnio 1 dalimi, paprašė teismo patenkinti jų reikalavimus.
- 23 2004 m. spalio 14 d. Pirmosios instancijos teismas sprendimais, priimtais už akių, panaikino ginčijamą sprendimą (toliau – sprendimai už akių) tiek, kiek jis buvo susijęs su ieškovais. Pirmosios instancijos teismas, remdamasis ieškiniais, padarė išvadą, kad Komisija teisiškai neįrodė, jog buvo sudarytas jos inkriminuojamas susitarimas, o būtent nei to, kad buvo sudarytas susitarimas dėl grynujų pinigų keitimo paslaugų kainų nustatymo, nei dėl mokesčio už šias paslaugas apskaičiavimo tvarkos. Nenagrinėdamas kitų pagrindų, Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad ieškinio pagrindai, susiję su neteisingu faktinių aplinkybių ištyrimu ir nepakankama ieškovų atžvilgiu naudojamų apkaltinamųjų įrodymų įrodomąja galia, yra pagrįsti.
- 24 Nuo 2004 m. lapkričio 27 d. iki 2004 m. gruodžio 4 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateiktais dokumentais Komisija, remdamasi Procedūros reglamento 122 straipsnio 4 dalimi pateikė prašymą panaikinti sprendimus už akių.
- 25 2005 m. sausio 14 d. VUW susijungė su HVB, kuris perėmė VUW teises byloje T-54/02 OP.
- 26 Nuo 2005 m. vasario 11 d. iki vasario 21 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateiktais dokumentais ieškovai, remdamiesi Procedūros reglamento 122 straipsnio 5 dalimi pateikė savo pastabas dėl prašymo panaikinti sprendimus.

- 27 Išklausius šalis, 2005 m. liepos 12 d. Nutartimi, remiantis Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 50 straipsniu, bylos T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ir T-61/02 OP buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.
- 28 Remdamasis teisėjo pranešėjo pranešimu, Pirmosios instancijos teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir, taikydamas proceso organizavimo priemones, nurodė šalims atsakyti į pateiktus klausimus. Šalys šį jo nurodymą įvykdė.
- 29 Šalys buvo išklaustytos ir atsakė į Pirmosios instancijos teismo žodžiu pateiktus klausimus per 2006 m. gegužės 31 d. vykusį posėdį.

Šalių reikalavimai

- 30 Visose bylose Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:
- panaikinti sprendimus už akių,
 - atmesti visus ieškinius,
 - priteisti iš ieškovų bylinėjimosi išlaidas, įskaitant ir procese dėl prašymo panaikinti sprendimus patirtas išlaidas.

31 Byloje T-44/02 OP *Dresdner Bank* Pirmosios instancijos teismo prašo:

- atmesti prašymą panaikinti sprendimus ir palikti galioti sprendimus už akių,
- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas, įskaitant ir procese dėl prašymo panaikinti sprendimus patirtas išlaidas.

32 Bylose T-54/02 OP ir T-56/02 OP HVB Pirmosios instancijos teismo prašo:

- palikti nepakeistus sprendimus už akių,
- atmesti prašymą panaikinti sprendimus,
- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas, įskaitant ir procese dėl prašymo panaikinti sprendimus patirtas išlaidas.

33 Byloje T-60/02 OP patikslinusi per posėdį savo rašytinių pastabų turinį DVB Pirmosios instancijos teismo prašo:

- atmesti prašymą panaikinti sprendimus kaip iš dalies nepriimtina,

- atmesti prašymą panaikinti sprendimus kaip nepagrįstą,

- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas, įskaitant ir procese dėl prašymo panaikinti sprendimus patirtas išlaidas.

³⁴ Byloje T-61/02 OP *Commerzbank* Pirmosios instancijos teismo prašo:

- atmesti prašymą panaikinti sprendimus,

- priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

I — Dėl prašymo panaikinti sprendimus proceso

- ³⁵ Grįsdama savo reikalavimus panaikinti sprendimus už akių Komisija pareiškė keletą kaltinimų, susijusių su aplinkybėmis, kuriomis Pirmosios instancijos teismas vykdė savo kontrolę, o būtent – dėl reikalavimų pateikti įrodymus.
- ³⁶ Bylose T-54/02 OP ir T-56/02 OP HVB teigia, kad Komisija suklydo dėl prašymo panaikinti sprendimus proceso pobūdžio, nes juo nesiekama ištaisyti sprendimams už akių reikšmės turinčias teisės klaidas.

- 37 Per posėdį nurodžius Komisijai patikslinti savo rašytines pastabas, ji paprašė reikalavimus panaikinti sprendimus už akių aiškinti taip, jog ji Pirmosios instancijos teismo prašo išnagrinėti šiuos sprendimus iš naujo atsižvelgiant į atsiliepimus į prašymą panaikinti sprendimus. Išklausęs ieškovus, Pirmosios instancijos teismas priėmė dokumentą dėl šio patikslinimo.
- 38 Kadangi Komisija patikslino savo reikalavimų turinį, Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad nereikia priimti sprendimo dėl HVB prieštaravimų, susijusių su prašymo panaikinti sprendimus proceso dalyku.
- 39 DVB ir *Commerzbank* teigia, kad prašymas panaikinti sprendimus yra iš dalies nepriimtinas. Atsakydama į kitus pagrindus nei tie, kuriais remdamasis Pirmosios instancijos teismas priėmė sprendimus už akių, Komisija siekė išplėsti ginčo dalyką. Jie mano, kad prašymas panaikinti sprendimus turėtų apsiriboti sprendimuose už akių išnagrinėtų pagrindų paneigimu.
- 40 DVB ir *Commerzbank* tvirtina, pirma, kad remiantis Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalimi bet koks nedalyvavusios šalies pagrindas, pateiktas nesilaikant termino, yra pavėluotas ir dėl to nepriimtinas.
- 41 Antra, jie mano, kad už akių priimtų sprendimų ir prašymo panaikinti sprendimus procesų tikslas – nubausti nedalyvavusią šalį, o ne suteikti jai „antrą galimybę“. Šiuo klausimu DVB patikslina, kad jeigu Pirmosios instancijos teismas nuspręstų panaikinti sprendimus už akių, tuomet reiktų išnagrinėti kitus ieškinio pagrindus neatsižvelgiant į nedalyvavusios šalies dėl šių kitų pagrindų pateiktus argumentus. Bet koks kitas sprendimas jai taptų palankesnis ir suteiktų pakankamai laiko pasiruošti gynybai susipažinus su Pirmosios instancijos teismo pozicija.

42 Komisija per posėdį tokį aiškinimą užginčijo.

43 Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad Procedūros reglamento 122 straipsnio 4 dalyje numatyto prašymo panaikinti sprendimus proceso tikslas – leisti teismui iš naujo išnagrinėti ginčą remiantis rungtyniškumo principu neatsižvelgiant į tai, ką jis nusprendė už akių priimtuose sprendimuose. Kadangi Procedūros reglamente nėra nuostatos, numatančios priešingai, prašymą panaikinti sprendimus pateikusi šalis iš esmės gali laisvai pateikti argumentus neapsiribodama vien sprendimuose už akių nurodytų pagrindų paneigimu.

44 Atsižvelgiant į prašymo panaikinti sprendimus proceso tikslą, Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo nurodyti naujus pagrindus proceso metu, priešingai nei siūlo DVB ir *Commerzbank*, negalima aiškinti kaip neleidžiančio prašymą panaikinti sprendimus pateikusiai šaliai remtis pagrindais, kuriuos ji jau galėjo nurodyti gynybos stadijoje. Kaip teisingai pažymėjo Komisija, toks Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalies aiškinimas neturėtų prasmės, nes kiltų pavojus, kad jis nuvestų į procesinę aklavietę, jeigu prašymas panaikinti sprendimus būtų pagrįstas: Pirmosios instancijos teismas, pripažinęs, kad jis negali patvirtinti sprendimuose už akių esančių sprendimų, pagal kuriuos vienas iš pagrindų yra pagrįstas, laikydamasis rungtyniškumo principo negalėtų nuspręsti dėl kitų ieškinio pagrindų.

45 Todėl prašymas panaikinti sprendimus yra priimtinas.

II — Ieškinio pagrindų santrauka

46 Pirmiausia ieškovai ginčija, kad buvo pažeistas EB 81 straipsnis. Remdamiesi įvairiomis faktinėmis klaidomis ir netikslumais, kurie darė poveikį Komisijai

vertinant faktines aplinkybes, o būtent – valios suderinimą šiais klausimais, jie neigia, kad buvo sudarytas susitarimas dėl grynųjų pinigų keitimo komisinių mokesčių dydžio ir struktūros nustatymo.

47 Toliau ieškovai teigia, kad nebuvo įvykdytos EB 81 straipsnio taikymo sąlygos, nes tariamas susitarimas neturėjo antikonkurencinio poveikio ir negalėjo paveikti valstybių narių tarpusavio prekybos.

48 Taip pat ieškovai ginčija administracinės procedūros eigą. Šiuo klausimu jie nurodo įvairius teisės į gynybą pažeidimus, o būtent teisės būti išklausytam pažeidimą. Jie mano, kad Komisija vien tik kaltino, pažeisdama nekaltumo prezumpcijos užtikrinimo principą.

49 Bylose T-54/02 OP, T-56/02 OP ir T-60/02 OP, HVB ir DVB tvirtina, kad Komisija piktnaudžiavo įgaliojimais.

50 Byloje T-56/02 OP HVB ginčijo aplinkybes, kuriomis Komisija jai priskyrė atsakomybę už VUW veiksmus.

51 Ieškovai ginčija Komisijos sprendimą nutraukti procesą kai kurių pranešimo apie kaltinimus adresatų atžvilgiu, pavyzdžiui, – 1997 m. spalio 15 d. susitikimo organizatoriaus atžvilgiu, nes jie įsipareigojo sumažinti savo kainas. Be to, kai kurie ieškovai išreiškė abejones dėl Komisijos kompetencijos priimti tokius sprendimus, jie taip pat tvirtina, kad Komisija veikė neskaidriai, savavališkai ir diskriminuojamai.

- 52 Galiausiai, nepatenkinus pirmojo reikalavimo, ieškovai prašo panaikinti baudas arba jas sumažinti remdamiesi tuo, kad skaičiuojant pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalį (OL, C 9, 1998, p. 3) paskirtas baudas buvo padaryta įvairių gairių bei proporcingumo principo pažeidimų.

III — *Dėl antikonkurencinio susitarimo sudarymo*

A — *Pirminės pastabos*

- 53 Remiantis nusistovėjusia teismų praktika susitarimui EB 81 straipsnio 1 dalies prasme pripažinti reikia ir pakanka, kad įmonės būtų išreiškusios savo bendrą valią elgtis rinkoje tam tikru būdu (1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 256 punktas ir 2000 m. spalio 26 d. Sprendimo *Bayer prieš Komisiją*, T-41/96, Rink. p. II-3383, 67 punktas, taip pat žr. 1970 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 112 punktą ir 1980 m. spalio 29 d. Sprendimo *Van Landewyck ir kt. prieš Komisiją*, 209/78–215/78 ir 218/78, Rink. p. 3125, 86 punktą).
- 54 Kalbant apie bendros valios išreiškimo formą, pakanka, kad susitarimas išreikštų jo šalių valią elgtis rinkoje pagal jo sąlygas (minėto sprendimo *Bayer prieš Komisiją* 68 punktas, tai pat šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją* 112 punktą ir minėto sprendimo *Van Landewyck ir kt. prieš Komisiją* 86 punktą).
- 55 Susitarimo sąvoka EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, kaip ji aiškinama teismų praktikoje suponuoja mažiausiai dviejų šalių valios suderinimą, kurio išraiškos forma, jeigu ji tiksliai perteikia šalių valią, nėra svarbi (minėto sprendimo *Bayer prieš Komisiją* 69 punktas).

56 Šiuo atveju reikia nustatyti, ar ieškovai pateikė įrodymų, leidžiančių suabejoti Komisijos išvada dėl 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių valios suderinimo dėl grynųjų pinigų keitimo komisinių mokesčių dydžio nustatymo ir mokesčių apskaičiavimo tvarkos.

B — Dėl įrodymų pateikimo ir teismo kontrolės apimtys

57 Ieškovai teigia, kad per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą nebuvo sudarytas joks susitarimas dėl keitimo komisinių mokesčių dydžio ir struktūros. Jie mano, kad Komisija neįrodė aplinkybių, kuriomis remdamasi ji padarė išvadą, jog padarytas pažeidimas.

58 Komisija teigia, kad Pirmosios instancijos teismas aiškindamas sprendimą dėl EB 81 straipsnio taikymo privalo atsižvelgti į jo formuluotę, o taip pat ir į jo kontekstą bei tikslus vadovaudamasis veiksmingo poveikio principu (1984 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *St. Nikolaus Brennerrei*, 337/82, Rink. p. 1051, 10 punktas; 1996 m. liepos 30 d. Sprendimo *Bosphorus*, C-84/95, Rink. p. I-3953, 11 punktas ir 1999 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *Pharos prieš Komisiją*, C-151/98 P, Rink. p. I-8157, 19 punktas). Ši būtinybė yra dar svarbesnė, dėl to, kad EB 81 straipsniu draudžiami susitarimai dažnai būna užslėpti, todėl juos nustatyti galima tik remiantis visuma įrodymų, kuriuos reikia nagrinėti kartu (2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 55 punktas ir generalinio advokato D. R. J. Colomer išvada, pateikta 2003 m. rugsėjo 18 d. Teisingumo Teismo sprendime *Volkswagen prieš Komisiją*, C-338/00 P, Rink. p. I-9189, I-9193). Taigi Pirmosios instancijos teismas negali reikalauti, kad dokumentiniai įrodymai, esantys ginčijamame sprendime, būtų „nenuginčijami“ pažeidimo „įrodymai“. Pagal teismų praktiką reikalaujama tik pateikti pakankamus įrodymus (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Enso-Gutzeit prieš Komisiją*, T-337/94, Rink. p. II-1571, 94 ir 153 punktai). Bet kokia akivaizdi klaida atmetama, jei Komisijos pateiktas faktinių aplinkybių vertinimas yra labiau tikėtinas nei nurodytasis ieškovų.

- 59 Pirmosios instancijos teismas primena, kad, kiek tai susiję su dėl EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimo įrodymų pateikimu, Komisija turi įrodyti savo konstatuotus pažeidimus ir pateikti pakankamus teisinius įrodymus, patvirtinančius pažeidimą sudarančių faktinių aplinkybių buvimą (1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją*, C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 58 punktas ir 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Komisija prieš Anic Participazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 86 punktas).
- 60 Teismui suabejojus, abejonės turėtų būti aiškinamos įmonės, kuriai skirtas pažeidimą konstatuojantis sprendimas, naudai. Todėl teismas negali pripažinti, kad Komisija pateikė pakankamus teisinius pažeidimo buvimo įrodymus, jei šiuo klausimu vis dar turi abejonių, ypač nagrinėjant ieškinį dėl sprendimo, kuriuo paskirta bauda, panaikinimo.
- 61 Iš tikrųjų tokioje situacijoje būtina atsižvelgti į nekaltumo prezumpcijos principą, išplaukiantį iš Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 2 dalies, vieną pagrindinių teisių, kurios – remiantis Teisingumo Teismo praktika, kaip tą be kita ko patvirtina Suvestinio Europos Akto preambulė bei ES sutarties 6 straipsnio 2 dalis – sudaro bendruosius Bendrijos teisės principus. Atsižvelgiant į nagrinėjamą pažeidimų pobūdį ir už juos paskirtų sankcijų pobūdį bei griežtumą, nekaltumo prezumpcijos principas taikomas ir procedūroms dėl įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių pažeidimų, per kurias gali būti skirtos vienkartinės arba periodiškai mokamos baudos (žr. 1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 149 ir 150 punktus bei sprendimo *Montecatini prieš Komisiją*, C-235/92 P, Rink. p. I-4539, 175 ir 176 punktus).
- 62 Taigi būtina, kad Komisija pateiktų tikslus ir neprieštaringus įrodymus, patvirtinančius, kad pažeidimas tikrai buvo padarytas (šiuo klausimu žr. 2000 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją*, T-62/98, Rink. p. II-2707, 43 punktą ir jame minimą teismų praktiką).

- 63 Vis dėlto reikia pabrėžti, kad kiekvienas Komisijos pateiktas įrodymas nebūtinai turi atitikti šiuos kriterijus kiekvieno pažeidimo elemento atžvilgiu. Pakanka, kad šį reikalavimą atitiktų institucijos pateiktų įrodymų visuma, vertinama bendrai (šiuo klausimu žr. 1999 m. balandžio 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, vadinamojo PVC II, T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 768–778 punktus, ypač 777 punktą, atitinkamu klausimu patvirtintą Teisingumo Teismui nagrinėjant apeliacinį skundą 2002 m. spalio 15 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 513–523 punktuose.)
- 64 Atsižvelgiant į akivaizdų antikonkurencinių susitarimų draudimo pobūdį, negalima reikalauti iš Komisijos pateikti dokumentų, aiškiai patvirtinančių atitinkamų ūkio subjektų tarpusavio ryšius. Bet kuriuo atveju Komisijos turimus nepilnus ir atskirus įrodymus, galėjo papildyti išvados, iš kurių būtų galima atkurti atitinkamas faktines aplinkybes.
- 65 Todėl egzistuojanti antikonkurencinė praktika arba susitarimas gali būti nustatomi iš tam tikro skaičiaus sutapimų ir įrodymų, kurie nagrinėjant juos kartu gali įrodyti konkurencijos taisyklių pažeidimą, jeigu nėra kito logiško paaiškinimo (minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 55–57 punktai).
- 66 Kalbant apie Bendrijos teismų atliekamų sprendimų teisėtumo kontrolės apimtį, atkreiptinas dėmesys į esminį skirtumą tarp duomenų ir faktinių išvadų, kurias Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į jam pateiktus įrodymus ir argumentus, gali pripažinti esant neteisingomis, bei ekonominio įvertinimo (2005 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *General Electric prieš Komisiją*, T-210/01, Rink. p. II-5575, 62 punktas).

- 67 Nors Teisingumo Teismas negali pakeisti Komisijos ekonominio vertinimo savuoju, jis turi patikrinti ne tik pateikiamų įrodymų faktinį teisingumą, patikimumą ir nuoseklumą, bet ir tai, ar šie įrodymai atspindi visus esminius duomenis, į kuriuos reikėjo atsižvelgti vertinant kompleksinę situaciją, ir ar jie gali pagrįsti jais remiantis padarytas išvadas (2005 m. vasario 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval*, C-12/03 P, Rink. p. I-987, 39 punktas).

C — Dėl susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių dydžio

1. Šalių argumentai

- 68 Ieškovai neigia, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikime buvo sudarytas koks nors susitarimas dėl komisinių mokesčių už pavienių grynųjų pinigų keitimą dydžio ir jie ginčija Komisijos pateiktų įrodymų įrodomąją galią. Jie teigia, kad susitikimu buvo siekiama pašalinti tam tikrus teisinius ir techninius su euro įvedimu susijusius neaiškumus, iš esmės didžiausią poveikį darančius tarpbankinėje grynųjų pinigų keitimo paslaugų srityje. Be to, jie mano, kad susitarimas, kurio sudarymu juos kaltina Komisija, nebūtų turėjęs jokios prasmės. Būtų absurdas, jeigu nedidelę rinkos dalį sudarantys bankai siektų sudaryti susitarimą, skirtą nustatyti keitimo paslaugų kainas pereinamuoju laikotarpiu, likus daugiau nei vieneriems metams iki jo pradžios.
- 69 Komisija mano, jog pateikė įrodymą dėl horizontalaus susitarimo dėl kainų nustatymo sudarymo. 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavę bankai susitarė apmokestinti savo klientų grynųjų pinigų keitimo paslaugas siekdami išvengti, jog kai kurie bankai šių paslaugų neteiktų nemokamai. Taip jie susitarė dėl šių paslaugų apmokestinimo principo, iš kurio išplaukia du ginčijamame sprendime nurodyti susitarimai. Pažeidimo priežastis – grėsmė, kad *Deutsche Bundesbank*, *Deutsche Bank* ir kiti komerciniai bankai teiks visuomenei nemokamas grynųjų pinigų keitimo

paslaugas. Būtent reaguodamas į tokią grėsmę GWK Vokietijos bankus bandė įtikinti nepasirinkti nemokamų grynųjų pinigų keitimo paslaugų ir šiuo klausimu susisiekt su *Reisebank* (ginčijamo sprendimo 58–97 ir 108–111 konstatuojamosios dalys).

70 Per posėdį Komisija paaiškino, kad pažeidimas taip pat galėjo atsirasti dėl trijų iš keturių pagrindinių universalių Vokietijos bankų slapto susitarimo, kaip atsako į grėsmę, jog jų pagrindinis konkurentas *Deutsche Bank* pereinamuoju laikotarpiu teiks nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas. Atsižvelgiant į šių keturių bankų ekonominę svarbą ir dominavimą Vokietijos rinkoje, *Dresdner Bank*, HVB ir *Commerzbank* susitarimas, draudžiantis teikti nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas, įspėtų kitus ūkio subjektus, paskatindamas rinkoje elgtis taip pat.

71 Taip bankai iš esmės sudarė susitarimą dėl grynųjų pinigų keitimo paslaugų apmokestinimo principo, iš kurio išplaukia du ginčijamame sprendime minimi susitarimai. Iš tikrųjų, susitarus dėl apmokestinimo principo, bankai buvo suinteresuoti susitarti ir dėl apskaičiavimo tvarkos bei dėl šių paslaugų kainos. Susitarimais dėl grynųjų pinigų keitimo komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarkos ir jų dydžio nustatymo buvo siekiama antikonkurencinio tikslo. Todėl nagrinėjamas susitarimas patenka į EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo taikymo sritį, todėl jo poveikio konkurencijai nagrinėti nereikia.

72 Be dokumentų, įrodančių 1997 m. spalio 15 d. susitikimo diskusijas, šio susitarimo sudarymas išplaukia iš bendro šio susitikimo konteksto. Konkrečiai kalbant, Komisija pažymi, kad reikia skirti ypatingą dėmesį parengiamiesiems 1997 m. spalio 15 d. susitikimo darbams. Kalbant apie teisės aktus, ji mano, jog galintys egzistuoti

neaiškumai buvo susiję tik su keliais techniniais klausimais, iškilusiais dėl euro įvedimo. Vis dėlto nė vienu šiuo neaiškumu negalima pateisinti susitarimo dėl kainų dydžio sudarymo.

- 73 Ieškovai atsikerta, kad šis teiginys dėl susitarimo dėl mokesčių už keitimo paslaugų apskaičiavimo sudarymo nebuvo išdėstytas ginčijamame sprendime ir Komisija jį pirmą kartą nurodė savo atsiliepime į prašymą panaikinti sprendimą bei jį patikslino per posėdį. Todėl Komisija negali pakeisti ginčijamo sprendimo *a posteriori*. HVB (bylos T-54/02 OP ir T-56/02 OP) ir DVB (byla T-60/02 OP) mano, kad tai yra naujas argumentas, todėl jis yra nepriimtinas.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

a) Dėl ginčijamo sprendimo aiškinimo ir pažeidimo, susijusio su susitarimo, draudžiančio teikti nemokamas grynąjų pinigų keitimo paslaugas, egzistavimo

- 74 Reikia išnagrinėti, ar, kaip teigia Komisija, ginčijamame sprendime numatytas ne tik susitarimas dėl komisinių mokesčių dydžio nustatymo ir jų apskaičiavimo tvarkos, bet taip pat, iš pirmojo susitarimo išplaukiantis antrasis susitarimas, kurio tikslas – uždrausti, kad dalyviai pereinamuju laikotarpiu teiktų nemokamas grynąjų pinigų keitimo paslaugas.
- 75 Remiantis ginčijamo sprendimo 1 straipsniu nustatytas pažeidimas susijęs su ieškovo dalyvavimu „susitarime, kurio tikslas 1999 m. sausio 1 d. prasidedančiu pereinamuju laikotarpiu nustatyti: a) mokesčio už dalyvaujančių valstybių valiutų banknotų keitimo sandorius apskaičiavimo tvarką (t. y. procentais išreikštą komisinį

mokestį) ir b) siektiną maždaug 3 % mokestį (siekiant susigrąžinti 90 % buvusių pajamų iš kurso svyravimo)“. Taigi ginčijamo sprendimo preambulėje visiškai nenurodomas susitarimas dėl apmokestinimo principo, o kalbant tiksliau, – dėl draudimo teikti nemokamas keitimo paslaugas principo.

- 76 Be to, ginčijamo sprendimo motyvuose nėra jokios analizės, iš kurios būtų galima daryti išvadą, jog Komisija manė, kad tokį tikslą turintis susitarimas pažeistų EB 81 straipsnį. Vis dėlto Komisija savo rašytinėse pastabose pažymėjo, jog nagrinėjamo susitarimo pažeidžiantis pobūdis išplaukia iš to fakto, ir tai aiškiai matyti iš ginčijamo sprendimo 115 konstatuojamosios dalies, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavę bankai sutarė nustatyti procentinį komisinių mokestį. Ši konstatuojamoji dalis išdėstyta taip:

„Tai, kad kiekvienas bankas individualiai nuspręs pakeisti kurso svyravimo sistemą procentiniu komisiniu mokesčiu, nėra nei natūralus, nei logiškas žingsnis. Iš tikrųjų, atrodo, jog *Deutsche Bank* iš pradžių svarstė galimybę paslaugas teikti nemokamai. Kada ir kaip būtų, problema iškilo ne dėl to, kokia keitimo komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarka ekonominiu požiūriu galėtų būti racionaliausia, bet dėl to, ar dėl šios tvarkos buvo sudarytas bankų susitarimas.“

- 77 Reikia pripažinti, kad šie motyvai visiškai neleidžia manyti, jog jie apima susitarimą dėl draudimo teikti nemokamas paslaugas principo. Be to, Komisija per posėdį Pirmosios instancijos teismui negalėjo nurodyti, kokie galimi ginčijamo sprendimo motyvai galėjo patvirtinti tokio susitarimo sudarymą. Taigi net jeigu Komisija būtų norėjusi netiesiogiai patvirtinti ginčijamo sprendimo teiginį apie susitarimą dėl draudimo teikti nemokamas paslaugas, reikia pripažinti, kad bet kuriuo atveju ginčijamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas šiuo klausimu EB 253 straipsnio atžvilgiu, kad adresatai sužinotų priimto sprendimo motyvus ir teismas galėtų vykdyti savo kontrolę.

78 Komisija sprendimo dalyko negali pakeisti vėliau pateiktais rašytiniais ir žodiniiais paaiškinimais, kai sprendimas jau nagrinėjamas Bendrijos teisme (žr. 1996 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Rendo ir kt. prieš Komisiją*, T-16/91, Rink. p. II-1827, 45 punktą ir jame minimą teismo praktiką).

79 Todėl ji negali kaltinti tuo, kad buvo sudarytas pažeidžiantis susitarimas, kuris nebuvo aiškiai nurodytas ginčijamame sprendime, ir dėl kurio ieškovams nebuvo suteikta galimybė būti išklausytiems, kaip to reikalaujama laikantis teisės į gynybą.

80 Be to, Pirmosios instancijos teismas negali vietoj Komisijos *ex officio* nagrinėti, ar šiuo atveju yra įrodymų, kad buvo sudarytas susitarimas dėl draudimo teikti nemokamas grynujų pinigų keitimo paslaugas principo.

81 Todėl šiuo klausimu Komisijos pareikštus kaltinimus reikia atmesti.

b) Dėl įrodymų, susijusių su susitarimu dėl keitimo komisinių mokesčių dydžio

82 Pirmiausia reikia išnagrinėti argumentus ir įrodymus, susijusius su 1997 m. spalio 15 d. vykusio susitikimo aplinkybėmis, o tada nagrinėti tiesioginius susitikime vykusių diskusijų įrodymus ir Komisijos pastabas dėl nagrinėjamo susitarimo įgyvendinimo.

Dėl įrodymų, susijusių su 1997 m. spalio 15 d. susitikimo aplinkybėmis

— Dėl 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavusių bankų dalies rinkoje

⁸³ *Dresdner Bank, Commerzbank, VUW* ir *HVB* iš esmės teigia, kad darant prielaidą, jog Komisija teisingai apibrėžė atitinkamą rinką, 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių apjungtos dalys yra daug mažesnės nei *GWK* ataskaitoje pateiktame įvertinime, kuriame jos nurodytos kaip sudarančios nuo 70 % iki 80 %, taip pat minimo ginčijamo sprendimo 87 konstatuojamojoje dalyje. Neturėdami ekonominės galios, kurios reikia norint daryti įtaką rinkoje ir sudaryti susitarimą dėl kainų nustatymo, jie mano, jog teiginys, kad buvo sudarytas horizontalus susitarimas dėl kainų nustatymo, neturi prasmės.

⁸⁴ Komisija tvirtina, jog kadangi nagrinėjamu susitarimu siekiama antikoncepcinio tikslo, ji neprivalo nagrinėti ieškovo dalies rinkoje bei šio susitarimo poveikio rinkai. Todėl ieškovo argumentas dėl dalies rinkoje neturi reikšmės.

⁸⁵ Pirmosios instancijos teismas nurodo, kad argumentai dėl dalies rinkoje įvertinimo susiję su horizontalaus susitarimo dėl kainų nustatymo sudarymu, nes neturint pakankamos galios rinkoje mažai tikėtina, jog būtų sudaromas toks susitarimas. Šie argumentai taip pat netiesiogiai susiję su ieškovo ginčijamu *GWK* ataskaitos patikimumu, kuris bus nagrinėjamas toliau. Todėl reikia įvertinti šių argumentų, kurie negali būti laikomi nesvarbiais, pagrįstumą.

86 Pranešime apie kaltinimus Komisija, viena vertus, pasirėmė GWK ataskaitoje esančiu įvertinimu, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių dalis rinkoje sudaro nuo 70 % iki 80 % (pranešimo apie kaltinimus 79 konstatuojamoji dalis), ir, kita vertus, remdamasi savo atliktu tyrimu ji konstatavo, kad penkiems bankams (*Deutsche Bank, Hypo Vereinsbank, Dresdner Bank, Commerzbank* ir *Hamburger Sparkasse*) bendrai priklausė 65 % keitimo paslaugų rinkos. Po to, kai ieškovai per administracinę procedūrą šiuos duomenis užginčijo, ginčijamame sprendime nebeliko jokio tikslaus ginčijamo sprendimo adresatų arba 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių dalyvavimo rinkoje dalių įvertinimo. Vis dėlto ginčijamo sprendimo 87 konstatuojamojoje dalyje ji remiasi GWK ataskaita, pagal kurią „bankai (kurie dalyvavo 1997 m. spalio 15 d. susitikime) sudarė nuo 70 iki 80 % Vokietijos nedidelių sumų keitimo rinkos dalies“.

87 Šiuo klausimu matyti, kad, pirma, Komisija ir ieškovai pripažįsta, jog ginčijamame sprendime nurodyta 1998 m. Vokietijoje iškeistų grynųjų pinigų suma yra netiksli. 1998 m. *Deutsche Bundesbank* statistiniais duomenimis, bendra iškeistų grynųjų pinigų suma – 13,203 milijardo eurų, o ne ginčijamame sprendime nurodyti 6,8 milijardo eurų (7 puslapyje pateikta 14 konstatuojamosios dalies išnaša). Be to, šie duomenys sutampa su ginčijamo sprendimo 75 konstatuojamojoje dalyje minimais 1997 m. balandžio 23 d. Europos pinigų instituto (EPI) ataskaitoje nurodytais duomenimis. Per posėdį Komisija pripažino neteisingai išaiškinusi ginčijamo sprendimo 7 puslapyje pateiktos išnašos duomenis. Toks faktinis netikslumas šiuo atveju negali neturėti įtakos, nes dėl jo buvo pervertinta 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių įtaka rinkoje. Toks skirtumas dar akivaizdesnis atsižvelgus į ginčijamo sprendimo 14 konstatuojamąją dalį, pagal kurią, penkiolikos valstybių narių valiutų „1998 m. bendra parduotų ir pirktų banknotų vertė sudarė maždaug 2,1 milijardo eurų“.

- 88 Antra, pavienių grynųjų pinigų keitimo paslaugų rinkoje ieškovų turimą apjungtą dalį, apskaičiavus kartu visas užsienio valiutas, Vokietijoje (1997 m.) ieškovai ir Komisija kartu įvertino kaip sudarančią 4,68 % pagal banko skyrių skaičiaus kriterijų, 16,46 % pagal bendrą bankų balanso kriterijų ir 15,24 % pagal pakeistų grynųjų pinigų sumos kriterijų. Svarbu pažymėti, kad šis apskaičiavimas atliktas remiantis vien kredito įstaigomis ir neatsižvelgiama į kitus ūkio subjektus, o būtent – į valiutų keityklas.
- 89 Trečia, ieškovai ir Komisija sutinka, kad visų 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių atžvilgiu ieškovai užėmė dominuojančią padėtį grynųjų pinigų keitimo sumos požiūriu. Iš tikrųjų Komisija savo rašytiniuose atsakymuose į Pirmosios instancijos teismo pateiktus klausimus nurodė, kad kitų susitikime dalyvavusių bankų dalis rinkoje nėra didelė. Per posėdį *Commerzbank* įvertino, kad ieškovai pakeitė mažiausiai 90 % visų susitikimo dalyvių iškeistos pinigų sumos. Kadangi nė viena šalis nenorėjo tokio apskaičiavimo užginčyti, reikia laikyti, kad jis yra teisingas.
- 90 Pirmiausia šie įrodymai leidžia konstatuoti, kad ginčijamo sprendimo 87 konstatuojamojoje dalyje minimoje GWK ataskaitoje nurodytas rinkos dalių įvertinimas yra netikslus, nes 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavusių bankų ekonominė galia atitinkamoje rinkoje yra aiškiai pervertinama.
- 91 Vis dėlto tokio netikslumo nepakanka paneigti teiginiui, kad buvo sudarytas horizontalus susitarimas dėl kainų nustatymo. Tačiau jis sumažina tokio teiginio tikėtinumą. Iš tikrųjų tai, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių vien kredito įstaigų teikiamos paslaugos sudaro daugiausiai maždaug 17 %, gali sukelti abejonių dėl horizontalaus susitarimo dėl kainų nustatymo sudarymo. Be to, ginčijamame sprendime nebuvo nurodyta nė vienos konkrečios aplinkybės, susijusios, pavyzdžiui, su nagrinėjamos rinkos struktūra, kuri būtų galėjusi išsklaidyti šias abejones.

— Dėl teisinių neaiškumų

92. Ieškovai tvirtina, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo tikslas nebuvo sudaryti neteisėtą susitarimą, o tik išnagrinėti pereinamojo laikotarpio teisės aktų poveikį organizuojant grynųjų pinigų keitimo paslaugas. Iš esmės jie teigia, kad tuo metu nebuvo galutinai atsakyta į tris dideles klausimų grupes.
93. Pirmoji klausimų grupė susijusi su neatšaukiamai nustatytais grynųjų pinigų keitimo kursais.
94. Antroji klausimų grupė susijusi su grynųjų pinigų keitimo mokesčio apskaičiavimo principu, o būtent su klausimu, ar prie EB sutarties pridėto Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko sistemos statuto (toliau – ECBS statutas) 52 straipsnio norma, kad centriniai bankai keičia banknotus „pagal nominalias kainas“, įpareigoja banko įstaigas pereinamuoju laikotarpiu grynuosius pinigus keisti nemokamai.
95. Trečioji klausimų grupė susijusi su grynųjų pinigų keitimo mokesčio apskaičiavimo tvarka, o būtent — su techninėmis pasekmėmis, atsirandančiomis panaikinus nustatytą valiutos keitimo kursą ($1 \text{ DEM} = x \text{ EUR}$) ir pagal 1997 m. birželio 17 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1103/97 dėl tam tikrų nuostatų, susijusių su euro įvedimu (OL L 162, p. 1), įvedus nenustatytą valiutos keitimo kursą ($1 \text{ EUR} = y \text{ DEM}$) bei pakeitus aiškiai nustatytus komisinius mokesčius į aiškiai nurodytuosius, kurie, ypač tarpbankiniams sandoriams, nustatomi neatsižvelgiant į kursą. Taip pat buvo svarstomas klausimas, ar komisinių mokesčių dydis turi būti tas pats visoms nacionalinėms euro išraiškoms, ar jis turi skirtis, atsižvelgiant į pasiūlą ir atitinkamą jų paklausą.

- 96 Komisija iš esmės pažymi, kad 1997 m. spalio 15 d. beveik nebuvo teisinių neaiškumų, susijusių su euro įvedimo pasekmėmis. Ji tvirtina, kad 1995 m. „visi žinojo“, jog nuo 1999 m. sausio 1 d. dalyvaujančių valstybių narių banknotų valiutų keitimo kursai bus pakeisti neatšaukiamais keitimo kursais ir kad nebus leidžiama naudoti kurso svyravimo sistemos (ginčijamo sprendimo 139 konstatuojamoji dalis). 1997 m. pradžioje daugiausiai nerimo pramonėje kėlė klausimas, ar pereinamuoju laikotarpiu bankai galės reikalauti mokesčio už dalyvaujančių valstybių narių grynųjų pinigų keitimo paslaugas ir, jei atsakymas teigiamas, – remiantis kokia apskaičiavimo tvarka. Pažeidimo priežastis – grėsmė, kad *Deutsche Bundesbank*, *Deutsche Bank* bei kiti komerciniai bankai visuomenei teiks nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas. Reaguodamas į tokią grėsmę GWK ieškojo būdų, kaip įtikinti Vokietijos bankus nepasirinkti nemokamo grynųjų pinigų keitimo, ir šiuo klausimu susisiekė su *Reisebank* (ginčijamo sprendimo 58–97 ir 108–111 konstatuojamosios dalys).
- 97 Pirmosios instancijos teismas mano, kad todėl reikia patikrinti, ar, kaip teigia ieškovai, 1997 m. spalio 15 d. susitikimo aplinkybės daugiausiai nulėmė teisiniai neaiškumai, susiję su euro įvedimo negrynųjų pinigų pavidalu nuo 1999 m. sausio 1 d. pasekmėmis, ar, kaip teigia Komisija, vieninteliai neaiškumai buvo susiję su prekyba ir grėsme, kad *Deutsche Bank* ir *Deutsche Bundesbank* teiks nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas.
- 98 Neginčijama, jog, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 34–37 ir 139 konstatuojamųjų dalių, po 1995 m. gruodžio 15–16 d. Madrido Europos Vadovų Tarybos, o 1997 m. birželio 17 d. priėmus Reglamentą Nr. 1103/97, tai tapo visiškai akivaizdu, jog neatšaukiamų keitimo kursų taikymas pereinamuoju laikotarpiu daugiau negalėjo kelti abejonių.

- 99 Vis dėlto negalima daryti išvados, kad nebuvo jokių kitų neaiškumų, kaip per šį laikotarpį keisti grynuosius pinigus. Iš ginčijamo sprendimo 52–61 konstatuojamosiose dalyse nurodytų tam tikrų Vokietijos bankų ir *Deutsche Bundesbank* konsultacijų matyti, kad tik nuo 1997 m. spalio 15 d. *Deutsche Bundesbank* galėjo aiškiai nurodyti savo partneriams, jog pereinamuoju laikotarpiu nebebus galima toliau taikyti kurso svyravimo sistemos. Pagal ginčijamą sprendimą, būtent šiame kontekste GWK ir DVB nusprendė surengti kelių bankų susitikimą, siekiant susitarti dėl tokio pasikeitimo (ginčijamo sprendimo 81–84 konstatuojamosios dalys).
- 100 Be to, atrodo, kad 1997 m. vienas svarbiausių spręstinių klausimų buvo susijęs su mokesčiu už grynųjų pinigų keitimo paslaugas, iškilęs dėl sunkumų aiškinant ECBS statuto 52 straipsnį, kuriame numatyta, jog: „po to, kai bus neatšaukiamai nustatyti valiutų kursai, Valdancioji taryba imasi reikiamų priemonių, kad užtikrintų, jog nacionaliniai centriniai bankai banknotus, kurių valiutų kursai yra neatšaukiamai nustatyti, keistų pagal jų atitinkamas nominalias vertes“.
- 101 1997 m. gegužės 15 d. Komisija nusprendė, kad naudinga surengti apskritojo stalo diskusiją ir išnagrinėti praktinius euro įvedimo aspektus. Po šios apskritojo stalo diskusijos Komisija ekspertų grupei pavedė ištirti, ar ir koku būdu bankai turi teisę reikalauti mokesčio už šias paslaugas.
- 102 Šios ekspertų grupės išvados buvo pateiktos 1997 m. lapkričio 20 d., t. y. po 1997 m. spalio 15 d. susitikimo (žr. ginčijamo sprendimo 137 konstatuojamojoje dalyje minėtą dokumentą, 56 puslapyje pateikta išnaša). Remiantis šiomis išvadomis dėl euro zonos banknotų keitimo pažymėtina, kad ECBS statuto 52 straipsnis įpareigoja centrinius euro zonos valstybių bankus keisti kitų dalyvaujančių valstybių valiutų banknotus pagal neatšaukiamai nustatytus keitimo kursus, tačiau jokia nuostata nedraudžia komerciniams bankams reikalauti mokesčio už tokios rūšies paslaugas. Ekspertų grupė nepritarė, kad reikia priimti Bendrijos teisės aktus, reglamentuojančius mokesčius už grynųjų pinigų keitimo sandorius ir keitimo paslaugas. Ji

pritarė „geros praktikos principo“ patvirtinimui. Ekspertų grupė manė, kad pageidautina sudaryti geresnes sąlygas kainų skaidrumui, o tam reikia, jog neatšaukiami keitimo kursai būtų naudojami visiems keitimo sandoriams ir kad visi renkami komisiniai mokesčiai būtų nustatomi atskirai.

103 Po 1997 m. spalio 15 d. susitikimo šios išvados iš esmės buvo perkeltos į 1998 m. balandžio 23 d. Komisijos rekomendaciją 98/286/EB dėl bankų mokesčių, susijusių su perėjimu prie euro (OL L 130, toliau – 1998 m. balandžio 23 d. Komisijos rekomendacija), kurios 3 straipsnis numato, kad pereinamuoju laikotarpiu keičiantys grynuosius pinigus „bankai turėtų aiškiai nurodyti, kad taiko keitimo kursus pagal Reglamento Nr. 1103/97 <...>, ir atskirai nurodyti visų rūšių renkamus mokesčius“.

104 Be to, iš bylos medžiagos matyti, kad kai kurie bankai, o būtent *Reisebank*, tik pavėluotai sužinojo apie šias diskusijas dėl pereinamojo laikotarpio teisės aktų. Taip pat iš GWK ataskaitos, parengtos po jo 1997 m. balandžio 29 d. susitikimo su *Reisebank*, matyti, kad pastarasis tuo metu manė, jog teisės aktai euro srityje darys poveikį jo veiklai tik pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, kai bus įvesti gryniesi eurų pinigai (ginčijamo sprendimo 63–68 konstatuojamosios dalys).

105 Taigi matyti, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo metu pereinamajam laikotarpiui taikytinos grynųjų pinigų keitimo paslaugų taisyklės dar nebuvo tiksliai nustatytos, dėl to Komisijai prižiūrint dar vyko centrinių bankų, banko sektoriaus ir vartotojų organizacijų atstovų konsultacijos. Todėl negalima paneigti, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimas vyko dėl teisinių neaiškumų ir kad jo pagrindinis tikslas – sužinoti, ar ir kaip apskaičiuoti mokesčių už grynųjų pinigų keitimo paslaugas pereinamuoju laikotarpiu.

106 Grėsmė, kad *Deutsche Bundesbank* teiks nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas, tiesiogiai išplaukia iš ECBS statuto 52 straipsnio. Vis dėlto reikia pripažinti, kad faktinių aplinkybių metu visos praktinės šios nuostatos įgyvendinimo taisyklės dar nebuvo priimtos. Todėl, pavyzdžiui, ekspertų grupės 1997 m. lapkričio 20 d. ataskaitoje dėl bankų mokesčių, susijusių su perėjimu prie euro (žr. pirmiau šio sprendimo 102 punktą), nurodė, kad nors dauguma centrinių bankų ketina nemokamai teikti kitų euro zonos valstybių narių valiutų keitimo paslaugas tik savo pačių valiutų atžvilgiu, kai kurie bankai (pavyzdžiui, Prancūzijos bankas) ketino nemokamai keisti valiutas abiem būdais (p. 4 ir 7 bei 2 lentelės B priedas).

107 Be to, bendrai iš ekspertų grupės darbų matyti, jog didžioji dauguma bankų ketino ir toliau skaičiuoti mokestį už grynųjų pinigų keitimo paslaugų teikimą pereinamuoju laikotarpiu, nepaisydami to, kad išnykus keitimo rizikai šių paslaugų kainos turėjo kristi. Tačiau 1997 m. gegužės 15 d. apskritojo stalo diskusijose *Deutsche Bank* (žr. pirmiau šio sprendimo 101 punktą) paskelbė, kad jis ketina nemokamai vykdyti sąskaitų keitimo sandorius: čekių, išrašytų eurai, bei „kitas keitimo rūšis“, nors „pereinamuoju laikotarpiu ne klientams, keičiantiems banknotus, bankas norėjo išlaikyti teisę apmokestinti sandorį, patikslindamas, jog komisiniai mokesčiai būtų mažesni nei dabar nustatytieji, ir labiau tikėtina, kad tai būtų nustatyta suma, o ne procentas nuo pinigų keitimo“ (apskritojo stalo diskusija dėl praktinių su perėjimu prie euro susijusių aspektų; Apibendrinimas ir išvados, p. 5).

108 Nepaisant šių aplinkybių, nepaneigiama, kad nuolatinėms banko pajamoms, gaunamoms iš grynųjų pinigų keitimo paslaugų, pereinamuoju laikotarpiu kilo grėsmė, jog centriniai bankai teiks tokias paslaugas nemokamai, ir tai, jog kai kurie bankai *Deutsche Bank* pavyzdžiu ketins taip elgtis savo klientų atžvilgiu. Ši grėsmė buvo dar didesnė tiems bankams, kurių pagrindinę veiklą sudarė grynųjų pinigų keitimas, kaip antai *GWK Reisebank*, nei tiems – o būtent *Dresdner Bank*, *HVB* ir *Commerzbank*, – kurių tik nedidelę dalį veiklos sudarė šie sandoriai.

— Dėl parengiamųjų 1997 m. spalio 15 d. susitikimo diskusijų

- 109 Ieškovai prieštarauja, kad tam tikri dokumentai, susiję su GWK ir *Reisebank* kontaktais per paskutinį mėnesį iki 1997 m. spalio 15 d. susitikimo, būtų naudojami kaip apkaltinamieji įrodymai. Jie pažymi, kad daugumą šių dokumentų pateikia GWK, todėl jais galima remtis tik jo atžvilgiu. Jie mano, kad bet kuriuo atveju šie dokumentai negali įrodyti neteisėto susitarimo dėl kainų nustatymo sudarymo.
- 110 Komisija mano, kad ginčijamas sprendimas pagrįstas keliais dokumentais, susijusiais su parengiamosiomis 1997 m. spalio 15 d. susitikimo diskusijomis, kurie yra įrodymai arba bent jau įrodo pažeidimą. Nors iš šių dokumentų negalima padaryti išvados, kad sudarytas susitarimas, jie padeda įrodinėjant antikonkurencinį 1997 m. spalio 15 d. susitikimo pobūdį.
- 111 Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad Komisijos ginčijamame dokumente minimi penki dokumentai, kuriais ji remiasi šiame procese yra:

— 1997 m. balandžio 29 d. *Reisebank* ir GWK susitikimo ataskaita (ginčijamo sprendimo 63–67 konstatuojamosios dalys);

- 1997 m. gegužės 5 d. GWK faksas *Reisebank*, kuriame pateikta GWK atsakymų kopija į EPI vykdomą tyrimą dėl grynųjų pinigų keitimo (ginčijamo sprendimo 69–75 konstatuojamosios dalys);

- 1997 m. liepos 25 d. *Commerzbank*, DVB, *West LB* ir *Reisebank* laiškas, skirtas *Landeszentralbank Hessen*, kuriame jie išreiškė savo nusistatymą dėl *Deutsche Bundesbank* pareigos nemokamai supirkti euro zonos valiutas (ginčijamo sprendimo 55 konstatuojamoji dalis);

- 1997 m. rugpjūčio 11 d. *Reisebank*, DVB, GWK ir *Landeszentralbank Hessen* susitikimo ataskaita (ginčijamo sprendimo 76–80 konstatuojamosios dalys);

- 1997 m. rugsėjo 29 d. GWK ir DVB telefoninio pokalbio ataskaita (ginčijamo sprendimo 81–83 konstatuojamosios dalys).

112 Ieškovai šių dokumentų turinio ir jų aiškinimo neginčijo. Priešingai, jie teigia, kad šiais dokumentais jų atžvilgiu remtis negalima.

113 Šiuo klausimu pažymėtina, kad visi šie dokumentai buvo parengti iki 1997 m. spalio 15 d. susitikimo, todėl jie svarbūs tik tiek, kiek gali nurodyti iki tariamo pažeidimo buvusias aplinkybes.

- 114 Be to, svarbu pažymėti, kad keturis iš šių dokumentų tiesiogiai pateikė GWK ir jie gali būti svarbūs nustatant jo, kaip 1997 m. spalio 15 d. susitikimo organizatoriaus, vaidmenį. Juose nėra jokio įrodymo ar patikslinimo dėl kitų bankų – ne GWK ar prireikus *Reisebank* – ketinimų vykstant 1997 m. spalio 15 d. susitikimui.
- 115 Dėl 1997 m. liepos 25 d. laiško, išsiųsto *Landeszentralbank Hessen*, svarbos: jame tik apibūdinama tarp bankų ir *Deutsche Bundesbank* atstovų rengtų konsultacijų eiga minėtomis teisinio neaiškumo aplinkybėmis.
- 116 Taigi šiuose dokumentuose, kurie susiję tik su GWK, kaip organizatoriaus, vaidmeniu, nėra duomenų, įrodančių 1997 m. spalio 15 d. susitarimo dėl kainų nustatymo sudarymą per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą.

Dėl tiesioginių 1997 m. spalio 15 d. susitikimo įrodymų

- 117 Nors Komisija pabrėžė, kad pažeidimo konstatavimas grindžiamas keliais dokumentiniais įrodymais (ginčijamo sprendimo 62, 120, 126, 142 ir 158 konstatuojamosios dalys), iš ginčijamo sprendimo matyti, jog kalbant apie susitarimą dėl grynųjų pinigų keitimo paslaugų kainų nustatymo tėra tik vienas tiesioginis dokumentinis įrodymas dėl per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą vykusių diskusijų turinio: GWK parengta ataskaita. Komisija manė, kad šią ataskaitą patvirtina kitų dviejų 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyvių padaryti pareiškimai per administracinę procedūrą, o taip pat bankų elgesys rinkoje, išplaukiantis iš susitarimo dėl kainų nustatymo įgyvendinimo. Todėl reikia išnagrinėti iš eilės visas tris įrodymų kategorijas, siekiant patikrinti jų įrodomąją galią.

— Dėl GWK ataskaitos

- 118 Ieškovai ginčija GWK ataskaitos įrodomąją galią. *Dresdner Bank* ir HVB (bylos T-54/02 OP ir T-56/02 OP) pateikė asmenų, dalyvavusių 1997 m. spalio 15 d. susitikime, parodymus, kurie neigia bet kokias diskusijas dėl susitarimo dėl kainų nustatymo.
- 119 Komisija tvirtina, kad GWK ataskaita aiškiai įrodo, jog nepaisant nesutarimo dėl vieningo komisinio mokesčio visoms nacionalinėms euro išraiškoms, dalyvavę bankai susitarė dėl maždaug 3% komisinio mokesčio. Iki bankų susitikimo, nuo 1997 m. balandžio iki spalio mėn., buvo kilę abejonių dėl jų būsimos grynųjų pinigų keitimo paslaugų politikos. Vien tai, kad buvo diskutuota ir susitarta dėl maždaug 3% komisinio mokesčio, žymiai sumažino tokį neaiškumą. Tokio pobūdžio diskusijos yra susitarimas, kurio tikslas – apriboti konkurenciją EB 81 straipsnio 1 dalies prasme.
- 120 Komisija mano, kad nagrinėjant šį ieškinį pateikti liudytojų parodymai turi mažesnę įrodomąją galią nei dokumentai, įrodantys to meto aplinkybes, kaip antai GWK ataskaita.
- 121 Pirmosios instancijos teismas primena, kad vertinant dokumento įrodomąją galią reikia patikrinti jame nurodytos informacijos tikėtinumą visų pirma reikia atsižvelgti į dokumento kilmę, parengimo aplinkybes, adresatą ir atsakyti į klausimą, ar jo turinys atrodo pagrįstas ir patikimas (2000 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją*, vadinamojo „*Ciment*“, T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, 1838 punktas).

122 GWK ataskaitos ištrauka, kuria rėmėsi Komisija, išdėstyta taip:

„Susitikime dalyvaujantys bankai išreiškė ketinimus dabartines pajamas iš maržų maždaug 90 % padengti komisiniais mokesčiais. Bankų nuomone, tai nulemtų bendro maždaug 3 % komisinio mokesčio įvedimą.“

123 Pirma, iš šios ištraukos negalima suprasti, kodėl kainų pateikimo sistemos pakeitimas, t. y. pakeičiant aiškiai nenustatytą kainų sistemą (kurso svyravimo) į aiškiai nurodytas kainas (komisinius mokesčius), galėtų daryti poveikį iš šių paslaugų banko gaunamoms pajamoms. Nesant kitų paaiškinimų reikia manyti, kad pasirinkimas tarp dviejų kainų išraiškos būdų neturi įtakos šių kainų lygiui. Todėl siekiant patikrinti ištraukos, kuria remiantis Komisija kaltina, svarbą, reikia atsižvelgti į visą GWK ataskaitos dalį.

124 Taigi iš šios GWK ataskaitos dalies teksto matyti, kad ji susijusi su kurso svyravimo sistemos išnykimo pasekmėmis nuo 1999 m. sausio 1 d. įsigaliojus neatšaukiamiems keitimo valiutos kursams. O būtent šioje dalyje kalbama apie tai, ar pereinamuoju laikotarpiu bankai ir toliau galės apskaičiuoti mokesťį už grynųjų pinigų keitimo paslaugas atsižvelgdami į atitinkamą kiekvienos valiutos rinką, ar vis dėlto euro įvedimas negrynųjų pinigų pavidalu nuo 1999 m. sausio 1 d. turėtų nulemti vienodo komisinio mokesčio dydį visoms nacionalinėms euro išraiškoms. Todėl ši dalis

nesusijusi su komisinio mokesčio dydžiu, bet su klausimu, ar turėtų būti įvestas vienodas komisinis mokestis visoms atitinkamoms ankstesnėms nacionalinėms valiutoms, ar skirtingas komisinis mokestis atskirai kiekvienai valiutai. GWK parengta ataskaita parodo, kad šalys šiuo klausimu neturėjo vieningos nuomonės.

125 Antra, ši GWK ataskaitos dalis rodo, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyviai susitarė, jog būtina pakeisti kurso svyravimo sistemą keitimo komisiniais mokesčiais, kurie būtų pateikiami aiškiai ir atskirai nuo taikomų neatšaukiamų keitimo kursų (žr. ginčijamo sprendimo 88, 93 ir 95 konstatuojamąsias dalis). Vis dėlto toks pareiškimas neleidžia daryti išvados, kad buvo sudarytas susitarimas dėl kainų nustatymo, nes kurso svyravimas buvo panaikintas ne dalyvaujančių bankų valia, bet buvo tuo metu labai tikėtinas vis dar vykstančio teisės aktų keitimo, kuris vėliau turėjo būti sukonkretintas 1998 m. balandžio 23 d. Komisijos rekomendacija, rezultatas.

126 Trečia, atitinkamoje GWK ataskaitos ištraukoje esančios nuorodos į 90 % pajamų iš maržų sistemos išlaikymo negalima vertinti atskirai nuo 1997 m. spalio 15 d. susitikimo teisinių aplinkybių.

127 Šiuo klausimu neginčijama, kad įsigaliojus neatšaukiamiems valiutų keitimo kursams išnyktų keitimo rizika, kuri ginčijamo sprendimo 75 konstatuojamojoje dalyje minimoje 1997 m. balandžio 23 d. EPI ataskaitoje buvo įvertinta nuo 5 iki 10 % grynujų pinigų keitimo paslaugų sąnaudų. EPI manė, kad įvedus neatšaukiamus keitimo kursus sumažės sąnaudos ir dėl to grynujų pinigų keitimo paslaugų kaina sumažės maždaug nuo 5 iki 10 %.

128 Taip pat bankų atstovai 1997 m. gegužės 15 d. Komisijos organizuotoje apskritojo stalo diskusijoje (žr. pirmiau šio sprendimo 101 punktą) teigė, jog nepaisant to, kad pereinamuoju laikotarpiu „žinoma, keitimo rizika išnyks, – o tai (sumažins) sąnaudas maždaug 20 %, – kitos administravimo išlaidos (išliks) identiškos“ (Apskritojo stalo diskusija dėl praktinių perėjimo prie euro aspektų; Apibendrinimas ir išvados; žr. ginčijamo sprendimo 41 konstatuojamąją dalį; taip pat žr. Komisijos dokumentą „Apskritojo stalo diskusijos dėl praktinių perėjimo prie euro aspektų ataskaita“, dokumentas II/237/97, EN rev, 4).

129 GWK ataskaitos ištrauką, numatančią, kad išliks 90 % bankų pajamų, galima aiškinti kaip nurodančią, jog dėl išnykusios valiutos keitimo rizikos grynųjų pinigų keitimo sąnaudos sumažės maždaug 10 %. Toks sąnaudų sumažėjimas turėtų atsispindėti kainų lygyje; jos taip pat turėtų sumažėti maždaug 10 % dėl to, kad įsigalios neatšaukiami valiutų keitimo kursai. Toks kainų pasikeitimo įvedus eurą įvertinimas negali būti laikomas atsiradusiu dėl susitikime dalyvavusių bankų valios.

130 Ketvirta, dėl GWK ataskaitos sakinio, kuriame aiškiai minimas 3 % komisinis mokestis („Bankų nuomone, tai nulemtų bendro maždaug 3 % komisinio mokesčio įvedimą“), neginčytina, jog konkuruojančių įmonių susitikime minimas būsimas kainų lygis gali leisti daryti išvadą, kad egzistuoja susitarimas dėl kainų nustatymo. Tačiau šiuo atveju ieškovai tvirtina, kad šis paminėjimas buvo ne tik netikslus, bet taip pat tik atspindėjo 1997 m. balandžio 23 d. EPI ataskaitoje minimą viešai prieinamą informaciją apie rinkos padėtį.

131 Taigi jeigu GWK ataskaitos ištrauka nėra aiški ir nedviprasmiška, reikia pažymėti, kaip tai buvo padaryta ginčijamo sprendimo 105 konstatuojamojoje dalyje, kad ši

ataskaita nurodo, jog tikimybė, kad *Deutsche Bank* nemokamai teiks keitimo paslaugas, kėlė „daug didesnę grėsmę nei tai, jei nemokamai paslaugas teiktų centriniai regioniniai bankai, kurie neturi įrangos teikti tokias paslaugas“. Remiantis ataskaita, tai galėjo „pakenkti susitikime sutartai dalyvių pozicijai, t. y. nustatyti maždaug 3 % (90 % dabar gaunamų pajamų) komisinių mokesčių“. Vertinant visus įrodymus reikia atsižvelgti į tai, kad šia ištrauka gali būti siekiama patvirtinti teiginį, jog buvo sudarytas susitarimas dėl komisinių mokesčių dydžio.

132 Dėl GWK ataskaitos patikimumo buvo minėta pirmiau, kad joje buvo labai pervertinta nagrinėjamų bankų dalis rinkoje. Ieškovai taip pat pabrėžia, kad jos rengėjas nebuvo germanistas, todėl jis galėjo suklysti dėl pasikeitimo pasiūlymais susitikimo metu turinio. Be to, kadangi GWK inicijavo 1997 m. spalio 15 d. susitikimą, dokumento rengėjas buvo asmeniškai suinteresuotas pagražinti faktus, siekdamas pateikti savo vadovams jų lūkesčius atitinkančius rezultatus. Šiuo klausimu svarbu paminėti 1997 m. spalio 20 d. GWK vidaus raštą (pranešimo apie kaltinimus 16 priedas), kuriame minimas 1997 m. gegužės mėn. GWK ir pagrindinių Nyderlandų bankų sudarytas susitarimas dėl „būsimo euro zonos valiutų keitimo sandorių apmokestinimo“. Šiame susitarime nustatytas 3,8 % grynujų pinigų keitimo komisinis mokestis. Todėl šis dydis atitinka GWK pateiktus duomenis EPI (ginčijamo sprendimo 72 konstatuojamoji dalis), kurie toliau buvo perduoti *Reisebank* 1997 m. gegužės 5 d. pirmiau minėtu faksu. Šiomis aplinkybėmis iškilo klausimas, ar GWK nebandė Vokietijoje sudaryti susitarimo dėl kainų nustatymo, panašaus į vidaus rašte minimą 1997 m. gegužės mėn. susitarimą su Nyderlandais.

133 Galiausiai neginčytina, kad GWK ataskaita yra tik vidaus naudojimui skirtas raštas, kuris ieškovams nebuvo perduotas iki administracinės procedūros, todėl jie neturėjo galimybės atsiriboti nuo jo turinio, kad galėtų išsklaidyti bet kokią riziką dėl dviprasmiško per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą vykusių diskusijų aiškinimo.

- 134 Galiausiai reikia pripažinti, kad GWK ataskaita, kurioje nurodomas susitarimas dėl 3 % komisinių mokesčių, daugiausiai gali būti prielaida, leidžianti įtarti, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikime buvo suderinta dalyvavusių bankų valia. Vis dėlto atžvelgiant į įrodymus, kurie buvo išnagrinėti, šis dokumentas teisiškai neįrodė tokio valių suderinimo.

— Dėl kai kurių bankų pareiškimų vykstant administracinei procedūrai

- 135 Remiantis ginčijamu sprendimu *Commerzbank* ir *Bayerische Landesbank Girozentrale* apklausoje pateikti paaiškinimai patvirtina GWK ataskaitos teiginį, kad buvo diskutuojama apie komisinių mokesčių tarifą (ginčijamo sprendimo 96, 107 ir 118–120 konstatuojamosios dalys). Ginčijamo sprendimo 44 išnašoje Komisija taip pat remiasi *Commerzbank*, HVB, VUW, *West LB* bei *Hamburgische Landesbank Girozentrale* atsakymais. Savo atsiliepime į prašymą panaikinti sprendimus Komisija taip pat rėmėsi ginčijamo sprendimo 68 konstatuojamojoje dalyje minimu *Reisebank* atsakymu į pranešimą apie kaltinimus.

- 136 Pirmosios instancijos teismas šio pirmojo dokumento atžvilgiu konstatuoja, kad ginčijamo sprendimo 68 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, jog *Reisebank* pripažino, kad jis „nesuprato įvyksiančių didelių pasikeitimų, susijusių su euro zonos valiutų keitimo sandoriais pereinamuoju laikotarpiu“. Šis pareiškimas akivaizdžiai neįrodo valių suderinimo dėl kainų nustatymo.

- 137 Nors matyti, kad atitinkami bankai yra pareiškę, jog „kai kurių bankų kai kurie atstovai minėjo skaičius nuo 2 iki 4%“ (ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamoji dalis), nė vieno šio pareiškimo nepakanka patvirtinti, kad buvo suderinta valia dėl

komisinio mokesčio dydžio nustatymo. Tiesa, kad orientacinių ribų ar tikslinių kainų lygio nustatymas gali būti laikomas neteisėtu kainų nustatymu, nes tokiu atveju kainos nebėra savarankiško ūkio subjektų apsisprendimo, bet valios suderinimo rezultatas. Vis dėlto minėti skaičiai („nuo 2 iki 4 %“, „maždaug 3 %“, „nuo 2 iki 6 %“, žr. ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamąją dalį ir 44 išnašą) atspindi, kaip minėta pirmiau, EPI nustatytas rinkos kainas, šie duomenys pasižymi labai dideliu svyravimu (iki trijų kartų), o tai prisideda prie jų netikslumo. Todėl šie pareiškimai parodo, kad susitikime kai kurie bankai paminėjo komisinių mokesčių dydį tokiu būdu, kuris neleidžia be pagrįstų abejonių padaryti išvadą, jog buvo suderinta valia dėl atitinkamų bendrų kainų nustatymo.

Dėl argumentų, susijusių su susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių įgyvendinimo

138 Nurodžiusi, kad jei susitarimo tikslas – apriboti konkurenciją, nereikia įrodyti jo poveikio, bet kuriuo atveju Komisija nusprendė, kad po 1997 m. spalio 15 d. susitikimo dalyviai suderino savo kainų politiką pagal tariamai sudarytą susitarimą. Ginčijamo sprendimo 147 ir 148 konstatuojamosiose dalyse ji išvardijo *Dresdner Bank*, *Commerzbank*, HVB, VUW, GWK ir *Reisebank* taikytus mokesčių tarifus. Šie mokesčiai svyravo nuo 3 iki 4,5 %, o kai kurie bankai taip pat taikė nustatyto dydžio mokesčių.

139 Ieškovai teigia, kad nurodytos pereinamojo laikotarpio kainos įrodo, jog susitarimas nebuvo sudarytas, o Komisija tai ginčija.

140 Nagrinėjant faktinius komisinius mokesčius reikia kartu atsižvelgti į faktiškai gautų komisinių mokesčių procentinę ir nustatytą sudedamąją dalis. Iš tikrųjų kadangi nagrinėjamos paslaugos dažniausiai buvo susijusios su sumomis, neviršijančiomis 200 eurų (pranešime apie kaltinimus kalbama apie 70 % tokių sandorių (9 punktas), nustatyti 5 ar 10 Vokietijos markių (DEM) komisiniai mokesčiai ar minimali keičiama suma turėjo didelę įtaką sumai, kurią, išreikštą procentais, bankai faktiškai rinko. Todėl Komisija negalėjo apsiriboti tuo, kad nagrinėjo tik taikytą procentinį tarifą, nes jis tik iš dalies atspindėjo vartotojo faktiškai mokėtą kainą.

141 Pirmosios instancijos teismas, taikydamas proceso organizavimo priemones, nurodė Komisijai lentelėje pateikti duomenis apie faktinį komisinių mokesčių, kuriuos 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavę bankai taikė keičiamoms 25, 50, 100 ir 200 eurų sumoms, dydį. Iš lentelės, Komisijos pateiktos per teisminius ginčus, matyti, kad kiekvieno banko faktinis komisinių mokesčių dydis buvo skirtingas. Taigi, keičiant 20 eurų, komisinių mokesčių tarifas kito nuo 3 % iki 30 %, t. y. kurso svyravimas nuo 1 iki 10. Šis svyravimas turėjo proporcingai sumažėti didėjant keičiamai sumai. Taigi, keičiant 200 eurų, faktinis komisinių mokesčių tarifas kito nuo 2 % iki 4,5 %, t. y. kurso svyravimas nuo 1 iki 2,25. Ieškovai šių duomenų neginčijo.

142 Todėl reikia daryti išvadą, jog ginčijamo sprendimo 147 ir 148 konstatuojamosiose dalyse konstatavusi, kad ieškovai suderino savo kainas 3–4,5 % ribose, Komisija rėmėsi netiksliais duomenimis. Ginčijamo sprendimo priėmimo metu Komisijos turimi duomenys nepatvirtino teiginio, kad vykdydami susitarimą, kuriuo yra kaltinami, ieškovai taikė suderintas kainas.

Išvada

- 143 Bendrai įvertinus, iš šių įrodymų matyti, kad 1997 m. spalio 15 d. susitikimo organizatorius veikė turėdamas tikslą paskatinti susitarimą dėl kainų nustatymo ir reaguodamas į dvigubą grėsmę, kylančią dėl didėjančio konkurencinio spaudimo, atsiradusio dėl *Deutsche Bundesbank* ir *Deutsche Bank* ketinimo pereinamuoju laikotarpiu teikti nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas.
- 144 Vis dėlto tiesioginių 1997 m. spalio 15 d. įrodymų nepakanka norint padaryti išvadą – dėl kurios šiuo klausimu nekiltų jokių pagrįstų abejonų, – jog dalyvavę bankai sudarė tokį susitarimą. Nors Komisijos pateikti argumentai rodo, kad kai kurie dalyvavę bankai susitikime nurodė apytikslių komisinių mokesčių dydį, kuris, be to, yra plačiai žinomas, šių argumentų, atsižvelgus į reikalaujamą įrodymų lygį, nepakanka patvirtinti teiginio, jog buvo suderinta valia dėl bendro šių kainų nustatymo.
- 145 Šiuo požiūriu reikia atkreipti dėmesį į to laikotarpio teisinius ir techninius neaiškumus, kurie, konkrečiai kalbant, buvo susiję su euro įvedimu, ir į daugelį konsultacijų, vykusių tarp bankų sektoriaus, Komisijos, finansų institucijų ir vartotojų asociacijų. Šis kontekstas neleidžia atmesti ieškovų tvirtinimo, kad jų suderintais veiksmais buvo siekiama nustatyti teisės aktų pakeitimo pasekmes jų grynųjų pinigų keitimo veiklai pereinamuoju laikotarpiu ir prireikus išpėti *Deutsche Bundesbank* apie sunkumus, su kuriais nagrinėjamo sektoriaus ūkio subjektai susidūrė dėl šio pasikeitimo.
- 146 Be to, teiginį, kad buvo sudarytas susitarimas dėl kainų nustatymo, susilpnina tai, jog 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavę bankai daugiausia teikė maždaug 17 % vien kredito įstaigų teikiamų grynųjų pinigų keitimo paslaugų.

147 Galiausiai, Komisijos turimi duomenys apie taikomą kainų dydį pereinamuoju laikotarpiu prieštarauja pastabai, kad 1999 m. nurodytos kainos buvo susijusios su susitarimo įgyvendinimu.

148 Todėl reikia manyti, kad Komisija teisiškai neįrodė, kad per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą buvo suderinta valia dėl keitimo komisinių mokesčių dydžio.

D – *Dėl susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarkos*

149 Su mokesčio apskaičiavimo tvarka susijusi pažeidimo dalis, išdėstyta ginčijamo sprendimo 95, 96, 114, 115, 132 ir 184 konstatuojamosiose dalyse, nes Komisija daugiausiai nagrinėjo klausimą apie komisinių mokesčių dydžio nustatymą. Konkrečiai kalbant Komisija pareiškė nuomonę dėl įrodymų, susijusių su susitarimu dėl mokesčių nustatymo tik procentais principo (ginčijamo sprendimo 95 konstatuojamoji dalis):

„Apie keitimo sandorius (*Commerzbank*) ataskaitoje pažymima, kad buvo sudarytas susitarimas dėl nustatytų dalyvaujančių valstybių valiutų keitimo kursų taikymo (t. y. be pirkimo ir pardavimo kursų), nustatant komisinį mokestį procentais. Kiekvienas bankas turės pats nustato šių valiutų keitimo apskaičiavimo metodą <...>

Keitimo sandorių kursų (kainų) nustatymo 3a (Ekonominės ir pinigų sąjungos) etape (nuo 1999 m. sausio 1 d. iki 2002 m. sausio 1 d.) klausimu dalyviai susitarė dėl tokių punktų:

1) Sandoriai su privačiais klientais

<...>

— komisiniai mokesčiai ar rinkliavos apskaičiuojami procentais nuo keitimo sumos.

<...>“.

150 Pagal ginčijamą sprendimą, *Commerzbank* ir *GWK* ataskaitose „vienodai teigiama, kad pasiektas konsensusas, jog klientams nustatomi procentais išreikšti mokesčiai“ (ginčijamo sprendimo 96 konstatuojamoji dalis). Tai iš esmės atkartojama ginčijamo sprendimo 106 konstatuojamojoje dalyje. Be to, ginčijamo sprendimo 114–116 konstatuojamose dalyse Komisija taip atsakė į šalių argumentus:

„Skaidrus ir aiškus mokesčių paskelbimas nereikalauja kainų apmokestinimo mokesčiais tvarkos ar kitų banko sektoriaus paslaugų standartizavimo. Kiekvienas bankas turi savarankiškai nuspręsti dėl savo komercinės politikos mokesčių srityje.

Kiek tai susiję su mokesčių nustatymu klientams, – įskaitant ir mokesčių apskaičiavimo tvarką, – kiekvienas bankas tai nustato savarankiškai.

Tai, kad kiekvienas bankas individualiai nuspręs pakeisti (kurso) svyravimo sistemą procentiniu komisiniu mokesčiu, nėra nei natūralus, nei logiškas žingsnis. Iš tikrųjų, atrodo, jog *Deutsche Bank* iš pradžių svarstė galimybę paslaugas teikti nemokamai. Kad ir kaip būtų, problema iškilo ne dėl to, kokia keitimo komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarka ekonominiu požiūriu galėtų būti racionaliausia, bet dėl to, ar dėl šios tvarkos buvo sudarytas bankų susitarimas.

Šioje byloje buvo aiškiai sudarytas tarpbankinis susitarimas dėl bendro maždaug 3 % komisinio mokesčio, kurio tikslas – susigrąžinti maždaug 90 % pajamų, prarastų 1999 m. sausio 1 d. panaikinus (kurso) svyravimą.“

1. Šalių argumentai

- 151 Ieškovai ginčija susitarimo reikalauti komisinių mokesčių, išreikštų procentais, sudarymą. Jų argumentai dvejopi. Pirma, jie mano, kad nepakanka Komisijos pateiktų įrodymų. Antra, jie pateikia alternatyvų paaiškinimą: per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą visi bankai sutiko, kad įsigaliojus neatšaukiamiems valiutų keitimo tarifams bus panaikintas grynųjų pinigų keitimo kurso svyravimas ir taikomas aiškaus komisinių mokesčių paskelbimo mechanizmas. Taigi nekalbama apie susitarimą EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, bet tik apie diskusiją dėl teisės aktų pakeitimo.

- 152 Komisija teigia, kad konstatavimą apie susitarimo dėl mokesčių apskaičiavimo tvarkos sudarymą pagrindžia *Commerzbank* ataskaita, kurios turinys ypač aiškus: „mokesčiai (komisiniai mokesčiai) apskaičiuojami procentais nuo keičiamos valiutos vertės“ ir jie „bus apskaičiuoti atskirai“. Šią ataskaitą patvirtina GWK ataskaita, pagal kurią, komisiniai mokesčiai apskaičiuojami „procentais nuo keičiamos valiutos vertės“.
- 153 Komisija taip pat patvirtina, kad ginčijamas sprendimas taip pat grindžiamas keletu iki 1997 m. spalio 15 d. susitikimo GWK parengtų ataskaitų. Be pirmiau minėtų GWK parengtų dokumentų, Komisija nurodo *Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale* atsakymus į pranešimą apie kaltinimus (ginčijamo sprendimo 113 konstatuojamoji dalis).
- 154 Ieškovai prieštarauja, kad šie pastarieji įrodymai, su kuriais Komisija atsisakė leisti susipažinti per administracinę procedūrą, būtų naudojami jų atžvilgiu.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 155 Dėl kaltinimo, susijusio su apkaltinamųjų įrodymų, dėl kurių ieškovai nebuvo išklaustyti, panaudojimo, Pirmosios instancijos teismas primena, kad laikantis teisės į gynybą reikalaujama, kad suinteresuota įmonė galėtų tinkamai išdėstyti savo nuomonę apie Komisijos nurodytų faktų aplinkybių, kaltinimų ir aplinkybių tikrumą ir reikšmingumą (1979 m. vasario 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją*, 85/76, Rink. p. 461, 11 punktas ir 1984 m. sausio 17 d. Sprendimo *VBVB ir VBBB prieš Komisiją*, 43/82 ir 63/82, Rink. p. 19, 25 punktas).

- 156 Pranešime apie kaltinimus reikia pakankamai aiškiai, nors ir glaustai, nurodyti visus kaltinimus, kad suinteresuotieji asmenys iš tikrųjų galėtų žinotų, kuo juos Komisija kaltina. Iš tiesų tik tokiu atveju pranešimas apie kaltinimus gali atlikti Bendrijos reglamentuose jam nustatytą funkciją – pateikti įmonėms ir įmonių asociacijoms visą informaciją, kad jos galėtų veiksmingai pasinaudoti savo teise į gynybą prieš Komisijai priimant galutinį sprendimą, tik tuomet, jei laikomasi šio reikalavimo (žr. 1993 m. kovo 31 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją*, C-89/86, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ir C-125/85–C-129/85, Rink. p. I-1307, 42 punktą).
- 157 Iš esmės tik pranešime apie kaltinimus cituoti ar nurodyti dokumentai gali būti priimtini įrodymai (1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Shell prieš Komisiją*, T-11/89, Rink. p. II-757, 55 punktas ir *ICI prieš Komisiją*, T-13/89, Rink. p. II-1021, 34 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 1991 m. liepos 3 d. Teisingumo Teismo sprendimo *AKZO prieš Komisiją*, T-62/86, Rink. p. I-3359, 21 punktą).
- 158 Dokumentą galima laikyti turinčiu apkaltinamuoju įrodymu, tik jeigu jį Komisija naudoja įmonės padaryto pažeidimo konstatavimui pagrįsti. Norint įrodyti įmonės teisės gynybą pažeidimą atžvilgiu nepakanka, kad ši įmonė įrodytų, jog per administracinį procedūrą ji negalėjo pareikšti savo nuomonės dėl dokumento, kuriuo buvo kaip nors pasiremta ginčijamame sprendime. Reikia, kad ji įrodytų, jog Komisija šiuo dokumentu remėsi ginčijamame sprendime kaip įrodymu, pagrindžiančiu pažeidimą, kurį padarant dalyvavo įmonė.
- 159 Šioje byloje Komisija nurodė, kad *Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale* savo atsakyme į pranešimą apie kaltinimus pripažino, jog „1997 m. spalio 15 d. susitikime

sudarė susitarimą dėl mokesčių apskaičiavimo tvarkos pereinamuoju laikotarpiu“ (ginčijamo sprendimo 113 konstatuojamoji dalis). Nepaisant to, kad šis tariamas prisipažinimas buvo minimas dalyje „Šalių argumentai dėl faktinių aplinkybių išaiškinimo“, reikia pripažinti, kad Komisija ši pareiškimą ginčijamame sprendime pripažino apkaltinamuoju įrodymu ir juo rėmėsi savo rašytinėse pastabose.

160 Tačiau Komisija savo rašytiniuose atsakymuose į Pirmosios instancijos teismo klausimus pripažino, kad nė vienas iš ieškovų negalėjo susipažinti su kitų pranešimo apie kaltinimus adresatų atsakymais. Iš to išplaukia, kad remdamasi dokumentais, su kuriais jie negalėjo susipažinti administracinėje procedūroje, Komisija pažeidė ieškovų teisę į gynybą. Todėl šiuos dokumentus, kaip įrodinėjimo priemones reikia atmesti (2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją*, T-191/98, T-212/98–T-214/98, Rink. p. II-3275, 338 punktas; taip pat žr. šiuo klausimu 1983 m. spalio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *AEG prieš Komisiją*, 107/82, Rink. p. 3151, 24–30 punktus ir minėto sprendimo *Ciment* 382 punktą).

161 Dėl kitų Komisijos minimų įrodymų reikia pripažinti, jog kalbama apie dokumentus, kurie buvo pirmiau nagrinėti analizuojant teiginius dėl susitarimo dėl kainų nustatymo. Šie dokumentai tėra tik netiesiogiai susiję su 1997 m. spalio 15 d. susitikime vykusiomis diskusijomis. Visi jie susiję su ankstesniu nei šis laikotarpis ir daugiausia gali įrodyti tik GWK, kaip organizatoriaus, vaidmenį. Šių dokumentų nepakanka įrodyti ieškovių ir GWK valios suderinimą dėl susitarimo, kuriuo akivaizdžiai siekiama antikoncepcinio tikslo, sudarymo.

162 Dėl tiesioginių susitarimo dėl mokesčių apskaičiavimo tvarkos įrodymų reikia pripažinti, kad atsižvelgiant į konkretų šių bylų kontekstą, kuris susijęs su euro įvedimu, Komisijos pateiktas GWK ir *Commerzbank* ataskaitų išaiškinimas kelia rimtų abejonių.

163 Iš tikrųjų susitarimas dėl komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarkos tiesiogiai susijęs su susitarimu dėl kainų nustatymo ir jis yra antraeilės svarbos. Kadangi Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad Komisija teisiškai neįrodė, jog buvo sudarytas susitarimas dėl kainų nustatymo, todėl nepriimtini ir argumentai bei vertinimai dėl tariamo susitarimo dėl komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarkos.

164 Kadangi ginčijamas sprendimas grindžiamas konstatavimu, jog buvo suderinta valia dėl aiškiai procentais išreikštų komisinių mokesčių naudojimo, reikia priminti, kad tuo metu galiojusios aiškiai nenustatytų komisinių mokesčių sistemos panaikinimas nepriklausė nuo 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavusių bankų valios. Aiškių komisinių mokesčių nustatymas išplaukia iš teisės aktų, susijusių su euro įvedimu. Todėl Komisija negalėjo remtis pažodiniu *Commerzbank* ataskaitoje minimo bankų „konsensuso“ naudoti neatšaukiamus keitimo mokesčius atitinkamai panaikinant kurso svyravimą, išaiškinimu (žr. būtent ginčijamo sprendimo 95 ir 106 konstatuojamąsias dalis). Priešingai, šią ištrauką reikia aiškinti kaip bendrą pareiškimą dėl susipažinimo su teisės aktais įvedamu pakeitimu, reglamentuojančiu euro įvedimą, kurį sukonkretino 1998 m. balandžio 23 d. Komisijos rekomendacija.

165 Be to, vien susitarimo dėl komisinių mokesčių struktūros, griežtai proporcingos keičiamai sumai, sudarymas prieštarauja ginčijamo sprendimo išvadoms, pagal kurias dauguma bankų naudojo mišrias struktūras, sujungdami nustatytąją ir procentinę dalis (ginčijamo sprendimo 147 konstatuojamoji dalis). Taigi Komisijos turimi duomenys parodo, kad pereinamuoju laikotarpiu ieškovai naudojo skirtingas komisinių mokesčių struktūras, kai kurie naudojo tik procentinę komisinių mokesčių struktūrą, o kiti iki šio laikotarpio pabaigos naudojo mišrią struktūrą.

- 166 Todėl reikia pripažinti, kad Komisija teisiškai neįrodė aplinkybių, kurios patvirtintų valios suderinimą dėl susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarkos per 1997 m. spalio 15 d. susitikimą.

E — Bendra išvada

- 167 Komisija teisiškai neįrodė, jog buvo sudarytas susitarimas dėl grynųjų euro zonos valiutų pinigų keitimo paslaugų pereinamuoju laikotarpiu kainų nustatymo ir dėl mokesčių apskaičiavimo už šias paslaugas tvarkos. Iš to išplaukia, kad ieškinio pagrindai, susiję su neteisingu faktinių aplinkybių konstatavimu ir nepakankamos apkaltinamųjų įrodymų įrodomosios galios, yra pagrįsti.
- 168 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vadovaujantis rungtyniškumo principu pakartotinis ieškinių nagrinėjimas nepakeičia už akių vykusio proceso rezultato. Iš to išplaukia, kad prašymą panaikinti sprendimus reikia atmesti nenagrinėjant kitų ieškinio pagrindų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 169 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija pralaimėjo bylą, ji turi padengti ieškovo išlaidas pagal jų pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (ketvirtoji kolegija)

nusprendžia:

- 1. Atmesti prašymą panaikinti sprendimus.**
- 2. Priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.**

Legal

Lindh

Vadapalas

Paskelbta 2006 m. rugsėjo 27 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

Pirmininkas

E. Coulon

H. Legal

Turinys

Bylos aplinkybės	II - 3574
Procesas	II - 3579
Šalių reikalavimai	II - 3581
Dėl teisės	II - 3583
I — Dėl prašymo panaikinti sprendimus proceso	II - 3583
II — Ieškinio pagrindų santrauka	II - 3585
III — Dėl antikonkurencinio susitarimo sudarymo	II - 3587
A — Pirminės pastabos	II - 3587
B — Dėl įrodymų pateikimo ir teismo kontrolės apimtys	II - 3588
C — Dėl susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių dydžio	II - 3591
1. Šalių argumentai	II - 3591
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3593
a) Dėl ginčijamo sprendimo aiškinimo ir pažeidimo, susijusio su susitarimo, draudžiančio teikti nemokamas grynųjų pinigų keitimo paslaugas, egzistavimo	II - 3593
b) Dėl įrodymų, susijusių su susitarimu dėl keitimo komisinių mokesčių dydžio	II - 3595
Dėl įrodymų, susijusių su 1997 m. spalio 15 d. susitikimo aplinkybėmis	II - 3596
— Dėl 1997 m. spalio 15 d. susitikime dalyvavusių bankų dalies rinkoje	II - 3596
— Dėl teisinių neaiškumų	II - 3599
— Dėl parengiamųjų 1997 m. spalio 15 d. susitikimo diskusijų	II - 3604
	II - 3625

Dėl tiesioginių 1997 m. spalio 15 d. susitikimo įrodymų	II - 3606
— Dėl GWK ataskaitos	II - 3607
— Dėl kai kurių bankų pareiškimų vykstant administracinei procedūrai	II - 3612
Dėl argumentų, susijusių su susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių įgyvendinimo	II - 3613
Išvada	II - 3615
D — Dėl susitarimo dėl keitimo komisinių mokesčių apskaičiavimo tvarkos.	II - 3616
1. Šalių argumentai	II - 3618
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3619
E — Bendra išvada	II - 3623
Dėl bylinėjimosi išlaidų	II - 3623